

การศึกษาการใช้โปรแกรมสุขภาพจิตศึกษาครอบครัวต่อภาระการดูแลของผู้ดูแล
ผู้ป่วยจิตเภทในชุมชน อำเภอเสนาไห้ จังหวัดสระบุรี

นางพัชรี ปัญจะโรทัย

โครงการศึกษาอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวช

คณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2552

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

I24725407

A STUDY OF USING FAMILY PSYCHOEDUCATION PROGRAM ON BURDEN AMONG
FAMILY CAREGIVERS OF SCHIZOPHRENIC PATIENTS IN COMMUNITY,
SAOHAI DISTRICT, SARABURI PROVINCE

Mrs. Patcharee Punjarotai

An Independence Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the degree of Master of Nursing Science in Mental Health and Psychiatric Nursing

Faculty of nursing

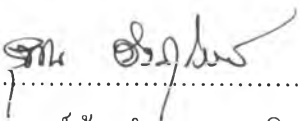
Chulalongkorn University

Academic Year 2009

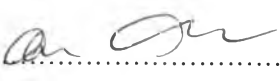
Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อโครงการศึกษาอิสระ	การศึกษาการใช้โปรแกรมสุขภาพจิตศึกษาครอบครัว ต่อภาระการดูแลของผู้ดูแลผู้ป่วยจิตเภทในชุมชน อำเภอ เสนาให้ จังหวัดสระบุรี
โดย	นางพัชรี ปัญจะโรทัย
สาขาวิชา	การพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวช
อาจารย์ที่ปรึกษาโครงการศึกษาอิสระ	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เพ็ญพัศตร์ อุทิศ

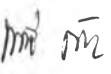
คณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้นับโครงการศึกษาอิสระ
ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโท

..... คณบดีคณะพยาบาลศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ร้อยตำรวจเอกหญิง ดร. ยุพิน อังสุโรจน์)

คณะกรรมการสอบโครงการศึกษาอิสระ

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. อรพรรณ ลือบุญวัชชัย)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาโครงการศึกษาอิสระ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เพ็ญพัศตร์ อุทิศ)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(นางเพชรี คันธสายบัว)

พัชรี ปัญจะโรทัย: การศึกษาการใช้โปรแกรมสุขภาพจิตศึกษาครอบครัวต่อภาระการดูแล
ของผู้ดูแลผู้ป่วยจิตเภทในชุมชน อำเภอเสนาไห้ จังหวัดสระบุรี (A STUDY OF USING
FAMILY PSYCHOEDUCATION PROGRAM ON BURDEN AMONG FAMILY
CAREGIVERS OF SCHIZOPHRENIC PATIENTS IN COMMUNITY, SAOHAI
DISTRICT, SARABURI PROVINCE) อ.ที่ปรึกษา: ผศ.ดร. เพ็ญพักตร์ อุทิส, 151 หน้า

การศึกษานี้เป็นการดำเนินโครงการศึกษาอิสระ มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบภาระ
การดูแลของผู้ดูแลผู้ป่วยจิตเภทในชุมชน อำเภอเสนาไห้ จังหวัดสระบุรี ก่อนและหลังการใช้
โปรแกรมสุขภาพจิตศึกษาครอบครัว กลุ่มตัวอย่าง คือ ครอบครัวผู้ป่วยจิตเภทในชุมชน อำเภอเสนา
ไห้ จังหวัดสระบุรี ซึ่งได้รับการคัดเลือกแบบเจาะจงตามคุณสมบัติที่กำหนดไว้ จำนวน 20
ครอบครัว เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาคือ โปรแกรมสุขภาพจิตศึกษาครอบครัวซึ่งพัฒนามาจาก จิรา
พร รักรการ (2549) ตามแนวคิดของ Anderson et al. (1980) ประกอบด้วย 6 กิจกรรม ได้แก่ 1) การ
สร้างสัมพันธภาพและแรงจูงใจ 2) การพัฒนาความรู้ที่จำเป็นเกี่ยวกับโรค 3) การพัฒนาทักษะการ
จัดการกับอาการ 4) การพัฒนาทักษะการเผชิญความเครียด 5) การพัฒนาทักษะทางสังคม และ 6)
การติดตามทางโทรศัพท์ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสัมภาษณ์ภาระการดูแล
และ เครื่องมือที่ใช้กำกับการศึกษาคือแบบวัดความรู้ เครื่องมือทุกชุดผ่านการตรวจสอบความตรง
เชิงเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน เครื่องมือ 2 ชุดหลัง มีค่าความเชื่อมั่นอัลฟาของครอนบาค
เท่ากับ .89 และ คูเดอร์ริชาร์ดสันเท่ากับ .84 ตามลำดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ความถี่ ค่าเฉลี่ย และ
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบความแตกต่างของคะแนน โดยใช้สถิติทดสอบที (Dependent
t-test)

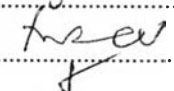
ผลการศึกษาที่สำคัญ สรุปได้ดังนี้

คะแนนภาระในการดูแลผู้ป่วยจิตเภทของผู้ดูแลทั้งโดยรวม และ รายด้าน คือ ภาระเชิง
ปรนัย และ เชิงอัตนัย หลังการใช้โปรแกรมการสอนสุขภาพจิตศึกษาครอบครัวต่ำกว่าก่อนใช้
โปรแกรมการสอนสุขภาพจิตศึกษาครอบครัวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $< .05$ ($t = 15.56,$
14.52 และ 16.61 ตามลำดับ)

สาขาวิชา.....การพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวช.....

ปีการศึกษา.....2552.....

ลายมือชื่อนิสิต.....พัชรี ปัญจะโรทัย.....

ลายมือชื่ออ.ที่ปรึกษา..........

5177816036 : MAJOR MENTAL HEALTH AND PSYCHIATRIC NURSING

KEYWORD: FAMILY PSYCHOEDUCATION / CAREGIVING BURDEN /

CAREGIVER / SCHIZOPHRENIC PATIENT IN COMMUNITY

PATCHAREE PUNJAROTAI : A STUDY OF USING FAMILY
PSYCHOEDUCATION PROGRAM ON BURDEN AMONG FAMILY
CAREGIVERS OF SCHIZOPHRENIC PATIENTS IN COMMUNITY, SAOHAI
DISTRICT, SARABURI PROVINCE. ADVISOR: ASST. PROF. PENPAKTR
UTHIS, Ph.D., 151 pp.

The objective of this independent project study was to compare caregiving burden of caregivers of schizophrenic patients in community, Saohai Distric, Saraburi Province, before and after the utilization of family psycho-education program. A purposive sample of 20 families of schizophrenic patients in community, Saohai Distric, Saraburi Province, who met the inclusion criteria were recruited. The instrument utilized in this study was a Family Psycho-education program which was developed by Jiraporn Rakkarn (2549) based on Anderson’s psychoeducation concept (1980). The program consisted of 6 activities which were: 1) building relationship and motivation to care, 2) providing essential information, 3) symptom management skills training, 4) coping skills training, 5) social skills training and 6) telephone follow up. The Caregiver Burden Scale and the Knowledge test were used as a data collection and monitoring instruments, respectively. All instruments were examined for content validity by 3 professional experts. The reliability of the two latter instruments were reported using Chronbach’s Alpha coefficient as of .89 and KR-20 as of .84, respectively. Frequency, mean, standard deviation and dependent t-test were used for data analysis.

Major findings were as follows :

The total score as well as objective and subjective domain of caregiving burden of caregivers of schizophrenic patients after using the family psychoeducation program was significant lower than that before at $p < .05$ ($t = 15.56, 14.52$ and 16.61 , respectively).

Field of Study :Mental Health and Psychiatric Nursing... Student’s Signature : *Patcharee Punjarota*
Academic Year :2009..... Advisor’s Signature : *Penpaktr Uthis*

กิตติกรรมประกาศ

โครงการศึกษาอิสระฉบับนี้เป็นประสบการณ์การศึกษาที่สำคัญยิ่งทางการศึกษาซึ่งสำเร็จได้ด้วยความกรุณาจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เพ็ญพักตร์ อุทิส อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ซึ่งให้คำแนะนำและชี้แนะให้ ผู้ศึกษาได้เกิดการเรียนรู้พร้อมทั้ง ทุ่มเทเสี่ยสละเวลา ตลอดจนเป็นกำลังใจให้การศึกษาดำเนินสำเร็จลุล่วงตามเวลาที่กำหนด ผู้ศึกษารู้สึกซาบซึ้งในความเอื้ออาทรที่อาจารย์มีให้และขอกราบขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

กราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.อรพรรณ ลือบุญธวัชชัย ประธานสอบโครงการศึกษาอิสระที่มีความเมตตาอย่างยิ่งแก่ลูกศิษย์ทุกคน และอาจารย์เพชร คันธสายบัว กรรมการสอบโครงการศึกษาอิสระ ที่กรุณาให้คำแนะนำให้โครงการนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นรวมทั้งคณาจารย์คณะพยาบาลศาสตร์ทุกท่านที่ให้ความรู้และคำแนะนำรวมทั้งให้กำลังใจเสมอมา

ขอกราบขอบคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อารีวรรณ อ่วมตานี ที่ให้คำชี้แนะในการใช้หลักสถิติในโครงการศึกษาอิสระครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่กรุณาตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาของเครื่องมือ ขอขอบคุณ กรมสุขภาพจิตที่สนับสนุนทุนการศึกษาจนจบหลักสูตร ขอขอบคุณผู้อำนวยการ โรงพยาบาลเสาไห้ เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลเสาไห้ทุกท่าน สาธารณสุขอำเภอ และเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานทุกสถานีอนามัยในอำเภอเสาไห้ และเจ้าหน้าที่สถานีอนามัยตำบลดาวเรือง อำเภอเมืองจังหวัดสระบุรี ที่ให้โอกาสศึกษา และอำนวยความสะดวกในการศึกษาครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณพ่อพันเอกชัยโรจน์ คุณแม่พรทิพย์ บุรพา ที่ให้ชีวิต ปัญญา ทุนทรัพย์ และกำลังใจให้อดทน

ขอขอบคุณ คุณอศนีย์ ปัญจะโรทัย สามี และเด็กชายรัชพล ปัญจะโรทัย ลูกชายสุดที่รักของข้าพเจ้า ที่เข้าใจ ห่วงใยเป็นกำลังใจคอยสนับสนุนทุนทรัพย์และช่วยเหลือทุกๆด้าน เพื่อให้การศึกษาดำเนินสำเร็จลุล่วงเป็นอย่างดี

ท้ายนี้ ขอขอบคุณพี่ เพื่อนและน้องๆ คณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยทุกท่านที่คอยช่วยเหลือแนะนำ ให้กำลังใจ และที่สำคัญที่สุดคือ ความปรารถนาดี และความจริงใจที่มีให้กัน เป็นความรู้สึกที่มีค่าที่ยิ่งใหญ่ที่สุดและคุณค่าอันเกิดจากโครงการศึกษาอิสระฉบับนี้ ขอมอบให้แก่ผู้ป่วย ผู้ดูแล และครอบครัวผู้ป่วยจิตเภททุกท่าน ให้มีความสุขกายและสุขภาพใจที่เข้มแข็งตลอดไป

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	8
แนวเหตุผลและสมมติฐานการศึกษา.....	9
ขอบเขตการศึกษา.....	12
คำจำกัดความที่ใช้ในการศึกษา.....	12
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	14
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	15
3 วิธีดำเนินการศึกษา.....	62
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	62
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา.....	64
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	86
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	87
5 สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	94
รายการอ้างอิง.....	106
ภาคผนวก.....	118
ภาคผนวก ก รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ.....	119
ภาคผนวก ข สถิติที่ใช้ในการศึกษา.....	121
ภาคผนวก ค ใบยินยอมของประชากรตัวอย่างหรือผู้มีส่วนร่วมในการศึกษา.....	125
ภาคผนวก ง ตัวอย่างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา.....	129
ประวัติผู้เขียน โครงการศึกษาอิสระ.....	151

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	ตารางกิจกรรมตาม โปรแกรมสุขภาพจิตศึกษาครอบครัว.....	74
2	คะแนนความรู้เกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วยจิตเภทของผู้ดูแล.....	143
3	คะแนนความรู้เกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วยจิตเภทของสมาชิกในครอบครัว.....	144
4	คะแนนความรู้ของผู้ป่วยจิตเภทหลังได้รับ โปรแกรมสุขภาพจิตศึกษา ครอบครัว.....	145
5	จำนวนและร้อยละของผู้ดูแลผู้ป่วยจิตเภท จำแนกตาม อายุ เพศ สถานภาพ สมรส ระดับการศึกษา.....	88
6	จำนวนและร้อยละของผู้ดูแลผู้ป่วยจิตเภท จำแนกตาม อาชีพ รายได้ของ ครอบครัว โรคประจำตัว และความสัมพันธ์กับผู้ป่วย.....	89
7	จำนวนและร้อยละของสมาชิกในครอบครัว จำแนกตาม อายุ เพศ สถานภาพ สมรส ระดับการศึกษา.....	146
8	จำนวนและร้อยละของสมาชิกในครอบครัว จำแนกตาม อาชีพ รายได้ของ ครอบครัว โรคประจำตัว และความสัมพันธ์กับผู้ป่วย.....	147
9	จำนวนและร้อยละของผู้ป่วยจิตเภทจำแนกตามระยะเวลาที่ป่วย อายุ เพศ และ ครั้งที่เข้ารับการรักษา.....	90
10	เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยภาระการดูแลของผู้ดูแลและผู้ป่วยจิตเภทก่อนและ หลังการใช้โปรแกรมสุขภาพจิตศึกษาครอบครัวจำแนกตามรายด้านและ โดยรวม.....	91
11	คะแนนภาระเชิงปรนัยในการดูแลผู้ป่วยจิตเภทของผู้ดูแล ก่อนและหลังการใช้ โปรแกรมสุขภาพจิตศึกษาครอบครัว จำแนกตามรายข้อ.....	92
12	คะแนนภาระ เชิงอัตนัยในการดูแลผู้ป่วยจิตเภทของผู้ดูแล ก่อนและหลังการ ใช้โปรแกรมสุขภาพจิตศึกษาครอบครัว จำแนกตามรายข้อ.....	93